

Nowa podstawa programowa

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Wstęp

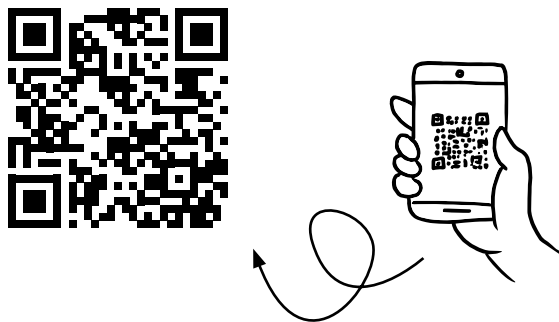
W prezentowanych materiałach łączymy wiedzę z pedagogiki, psychologii rozwojowej oraz kognitywistyki, aby pokazać, jakie mechanizmy faktycznie wspierają proces uczenia się. Szczególny nacisk kładziemy na konieczność stosowania metod dydaktycznych o potwierdzonej skuteczności, w tym takich, które rozwijają u uczniów strategie metapoznawcze i samoregulację – jedne z najlepiej udokumentowanych i najskuteczniejszych interwencji edukacyjnych.

Realizacja nowych podstaw programowych w każdym z przedmiotów powinna opierać się na ustaleniach współczesnej psychologii poznawczej, wskazujących na wysoką efektywność takich metod, jak umiejętnie udzielana informacja zwrotna, przywoływanie z pamięci (*retrieval practice*), przeplatanie (*interleaving*) czy uczenie się w odpowiednich odstępach czasu (*spaced practice*). Ich systematyczne stosowanie znacząco zwiększa trwałość i jakość przyswajanej wiedzy.

Ważnym uzupełnieniem niniejszych materiałów jest *Przewodnik po strategiach edukacyjnych*, który w przystępny sposób porządkuje najskuteczniejsze, oparte na dowodach rozwiązania dydaktyczne.

Zespół IBE PIB

Zachęcamy do korzystania z *Przewodnika*:

Autorzy: Monika Rościszewska-Woźniak, Anna Krzyżanowska

Opracowanie redakcyjne: Monika Niewielska, Michał Pranke

Skład: Michał Pranke, Anna Nowak

Okładka: Anna Nowak

Materiał przygotowany przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy w ramach zadania: „Tworzenie, aktualizacja i monitoring podstaw programowych oraz innych kluczowych regulacji systemu oświaty”, finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej na podstawie umowy nr MEN/2025/DIR/89 z dnia 30 stycznia 2025 roku.

Copyright© Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

www.ibe.edu.pl | Warszawa 2026

Cele wychowania przedszkolnego

Wychowanie przedszkolne stanowi pierwszy, kluczowy etap w edukacji każdego dziecka. Głównym zadaniem przedszkola jest stworzenie bezpiecznego, przyjaznego i stymulującego środowiska, w którym każde dziecko ma możliwość rozwijania swojego potencjału w odpowiednim dla siebie tempie.

Przedszkole każdemu dziecku ma zapewniać warunki do:

- 1) rozwijania ciekawości i zainteresowań, budowania wiedzy potrzebnej do rozumienia i poznawania współczesnego świata,
- 2) rozwijania kompetencji językowych, matematycznych i cyfrowych, umożliwiających skuteczne funkcjonowanie w różnych sytuacjach życia codziennego,
- 3) rozwijania kompetencji ruchowych oraz postawy troski o własne zdrowie i bezpieczeństwo,
- 4) rozwijania kompetencji poznawczych, społecznych i osobistych, wzmocnienia swojej samodzielności i wytrwałości,
- 5) budowania sprawczości oraz podejmowania inicjatyw z korzyścią dla siebie i wspólnego dobra,
- 6) poznawania świata różnorodnych wartości, rozwijania empatii i przygotowania się do podejmowania odpowiedzialnych wyborów etycznych.

Rozwój kompetencji fundamentalnych w wychowaniu przedszkolnym

Do kompetencji fundamentalnych należą:

- **kompetencje językowe**, niezbędne do skutecznego komunikowania i porozumiewania się, pozwalające: rozumieć wypowiedzi ustne i czytany tekst literacki (np. bajkę) i nieliteracki (np. ogłoszenie, zaproszenie), analizować i przetwarzać informacje, formułować własne wypowiedzi w sposób zrozumiały dla innych i dostosowany do sytuacji;
- **kompetencje matematyczne**, w zakresie rozumowania matematycznego oraz wykorzystywania pojęć i narzędzi matematyki w praktyce, obejmujące rozumienie pojęć matematycznych, dokonywanie obliczeń i szacunków;
- **kompetencje cyfrowe**, leżące u podstaw bezpiecznego i krytycznego korzystania z technologii cyfrowych w celu uczenia się, poszukiwania informacji i komunikowania się;
- **kompetencje ruchowe**, ważne dla świadomego wykorzystywania i rozwijania własnego potencjału ruchowego jako podstawy aktywnego i zdrowego stylu życia.

Rozwój kompetencji przekrojowych w wychowaniu przedszkolnym

Kompetencje przekrojowe obejmują kompetencje poznawcze, społeczne i osobiste.

Do kompetencji poznawczych należą:

- 1) rozwiązywanie problemów** – w przedszkolu dzieci zaczynają dostrzegać proste problemy, wyjaśniają, na czym one polegają, identyfikują i testują różne ich rozwiązania. Często używają metody prób i błędów, aby osiągnąć zamierzony cel, np. w zabawie konstrukcyjnej. Ważne, żeby nauczyciel wspierał dzieci w zadawaniu pytań (np. o przyczyny problemu) i zachęcał je do wytrwałości i samodzielnego poszukiwania możliwych rozwiązań;
- 2) krytyczne myślenie** – dzieci w wieku przedszkolnym budują swoją wiedzę o świecie, poszukują i gromadzą informacje z różnych źródeł, porównują je ze sobą, dociekają, które z nich są prawdziwe. Dzieci rozwijają swoje krytyczne myślenia poprzez zadawanie pytań, eksplorację otoczenia, doświadczanie i eksperymentowanie;
- 3) kreatywne myślenie** – w wieku przedszkolnym dzieci wykazują naturalną skłonność do bycia twórczym. Często tworzą nowe pomysły w sposób spontaniczny, wykorzystując wyobraźnię, czerpiąc inspiracje z codziennych sytuacji. Okazją do rozwoju kreatywnego myślenia są np. zabawy plastyczne, muzyczne, konstrukcyjne czy odgrywanie ról.

Do kompetencji społecznych należą:

- 1) współpraca** – dzieci w wieku przedszkolnym uczą się współpracy przede wszystkim poprzez udział w zabawach grupowych. Wspólne układanie klocków czy odgrywanie ról w teatrzykach pomaga im rozumieć, jak dzielić się zasobami, słuchać innych, uwzględniać ich potrzeby. Dzieci poprzez interakcje z rówieśnikami stopniowo rozwijają empatię, postawę troski o dobrą atmosferę w grupie i umiejętność rozwiązywania drobnych konfliktów;
- 2) dbanie o innych** – dzieci zaczynają wyrażać troskę i okazywać ją innym od najmłodszych lat. Rozwój tej umiejętności jest uzależniony od zakresu zdobywanych doświadczeń społeczno-emocjonalnych w rodzinie i przedszkolu. Egocentryzm dziecięcy jako naturalna cecha rozwoju ulega stopniowemu ograniczeniu pod wpływem socjalizacji w atmosferze szacunku i zaufania oraz pokonywania trudności. Stopniowo kształtują się zachowania prospołeczne, w tym udzielanie pomocy, pocieszanie i dzielenie się.

Do kompetencji osobistych należą:

- 1) kierowanie sobą** – dzieci w wieku przedszkolnym odkrywają, jakie mają zainteresowania i co sprawia im radość. Zaczynają podejmować pierwsze próby samodzielnego planowania i wykonywania zadań. Stopniowo kształtuje się ich wytrwałość i motywacja do pokonywania trudności. Dlatego istotną rolę odgrywa tu motywowanie ze strony nauczyciela. Dzieci są bardziej skłonne do działania, gdy widzą, że ich wysiłek jest zauważany i doceniany;
- 2) dbanie o siebie** – na etapie przedszkola dzieci zdobywają świadomość tego, kim są, co je odróżnia od innych, uczą się rozpoznawać swoje emocje – takie jak radość, smutek, złość – i mówić o nich. Nauczyciel pomaga im w tym, gdy pyta o ich reakcje na określone wydarzenia oraz podpowiada możliwe sposoby radzenia sobie z trudnymi emocjami. Już w tym okresie ważne jest wzmocnienie odpowiedzialności dzieci za ich zdrowie i samopoczucie – sprzyja temu nauka komunikowania swoich potrzeb fizycznych (takich jak pragnienie, głód, odpoczynek) i psychicznych (np. potrzeba wyciszenia się, szukanie pocieszenia), a także zachęcanie dzieci do coraz większej niezależności w zakresie higieny osobistej. Ważne jest, by już w przedszkolu dzieci uczyły się, co jest dobre dla ich zdrowia fizycznego i psychicznego, a co złe.

Rozwój sprawczości dzieci

Sprawczość dziecka w wieku przedszkolnym obejmuje następujące obszary:

- 1) poczucie przynależności do wspólnoty** – przekonanie dziecka, że jest ważną częścią grupy, że jest potrzebne i doceniane. Poczucie przynależności do wspólnoty buduje się w grupie, która jest inkluzywna, celebryje różnorodność, chętnie współdziała w imię wspólnych celów;
- 2) nastawienie na rozwój** – przekonanie dziecka, że zdolności podlegają zmianom i mogą się rozwijać dzięki zaangażowaniu. Kluczowe w tym obszarze jest docenianie wysiłków i wytrwałości dzieci w dochodzeniu do zamierzonego przez nie celu, a także poszukiwanie przyczyn napotkanych trudności lub popełnionych błędów;
- 3) przekonanie o własnej skuteczności** – przekonanie dziecka o swojej zdolności do wykonywania określonych zadań i osiągania celów, także w niekorzystnych okolicznościach. Dzieci zyskują wiarę w siebie, gdy ich pomysły, zainteresowania, propozycje działań są dostrzegane i szanowane przez innych. Przekonują się o własnej skuteczności, kiedy mogą pełnić określone funkcje we wspólnocie i wykonywać obowiązki;

4) samoregulację – zdolność przekładania myśli na działania zmierzające do realizacji określonych celów i świadomego kierowania swoją aktywnością. Dzieci w wieku przedszkolnym uczą się planować i konsekwentnie realizować swoje działania. W rozwoju samoregulacji pomaga im np. przewidywalny rytm dnia, rozmowa z innymi na temat celów i rezultatów różnych działań, np. podczas spotkań w kręgu.

Dzieci w przedszkolu rozwijają swoją sprawczość m.in. przez:

- udział w podejmowaniu decyzji dotyczących grupy przedszkolnej;
- wywiązywanie się z powierzonych im obowiązków;
- zaangażowanie w realizację indywidualnych lub grupowych projektów edukacyjnych.

Osiągnięcia dzieci na koniec wychowania przedszkolnego

Osiągnięcia dzieci na koniec wychowania przedszkolnego dotyczą dziewięciu obszarów.

Ich nazwy odnoszą się do samego dziecka, które aktywnie buduje swoje kompetencje w danych dziedzinach.

Obszar społeczny: „Buduję relacje, działam z innymi i dla innych”

Dziecko w wieku przedszkolnym coraz lepiej poznaje siebie i odkrywa swoją rolę w różnych grupach. Buduje swój obraz siebie jako członka wspólnoty: rodzinnej, sąsiedzkiej, przedszkolnej, lokalnej, regionalnej, narodowej. W przedszkolu dziecko nawiązuje relacje z rówieśnikami i osobami dorosłymi. Buduje swoją otwartość na innych, rozumienie obowiązujących w grupie zasad i reguł postępowania, rozwija umiejętności współpracy, w tym efektywnej komunikacji, rozwiązywania problemów oraz dbania o innych, dostrzegania ich potrzeb i reagowania na nie.

W przedszkolu dzieci rozwijają kompetencje społeczne, gdy są razem. Poznają się, dzielą się informacjami o sobie i swoich bliskich, wspólnie się bawią, planują i realizują działania, uzgadniają zasady wspólnej pracy, pomagają sobie nawzajem, gdy sytuacja tego wymaga, razem poszukują rozwiązań napotkanych trudności.

Obszar osobisty: „Poznaję siebie, kieruję sobą, wybieram dobro”

Dzieci już od okresu niemowlęcego, pomimo więzi, jaka łączy je z osobami najbliższymi, demonstrują potrzebę autonomii. Odkrywają własną odrębność, z czasem zyskują własne doświadczenia, także w kontaktach z innymi osobami – rówieśnikami i dorosłymi.

Indywidualność dziecka i jego egocentryczna postawa są ważne. Każdy sprzeciw, nawet stanowcze „nie”, rozwija w dziecku umiejętność świadomego dokonywania wyborów, zgodnych z własnymi potrzebami i możliwościami.

Dziecko musi odkrywać, co sprawia mu radość, jakie ma zainteresowania i mocne strony, co jest dla niego ważne, w jakich sytuacjach czuje się dobrze, co sprawia, że jego samopoczucie pogarsza się, czego potrzebuje, żeby poczuć się lepiej. Wspieranie dziecka w wieku przedszkolnym w poznawaniu i budowaniu obrazu siebie wymaga akceptacji i zrozumienia jego emocji, stwarzania mu okazji do odkrywania swoich zainteresowań, samodzielnego planowania i podejmowania różnorodnych aktywności.

Przyjazne otoczenie, w którym dziecko może być sobą, otwarcie wyrażać swoje myśli i uczucia, dzielić się swoimi pomysłami czy obawami, jest wolne od krytyki czy lekceważenia. Nauczyciel buduje bezpieczną przestrzeń do rozwoju kompetencji osobistych np. wówczas, gdy:

- wzmacnia motywację dzieci do działania i podejmowania różnych aktywności, gdy docenia ich starania i zaangażowanie, a nie tylko efekt końcowy ich pracy;
- stwarza okazję do rozmowy o emocjach, które dzieci przeżywają w różnych sytuacjach.

Obszar językowy: „Komunikuję się ze światem”

Rozwój językowy dzieci opiera się przede wszystkim na rozmawianiu i komentowaniu bieżących doświadczeń (zdarzeń, emocji, spostrzeżeń, problemów do rozwiązania, pytań). Odbywa się z jednej strony w naturalny sposób – poprzez rozmowy dzieci między sobą i z nauczycielami, z drugiej strony wspomagany jest przez nauczyciela, który będąc w kontakcie z dziećmi, rozwija interesujące je tematy i problemy, wzbogacając język i stymulując ich wypowiedzi.

Rozwój językowy dziecka w wieku przedszkolnym jest bardzo dynamiczny. Już dziecko wchodzące do przedszkola komunikuje się dużo i chętnie. Zaczyna od budowania zdań składających się z kilku wyrazów, stale poszerza swoje słownictwo. Z czasem coraz sprawniej uczestniczy w rozmowie, np. dostosowuje sposób mówienia do rozmówcy, celu, miejsca. Używa języka w celu rozwiązywania problemów i przyłączania się do aktywności innych osób. Dziecko kończące przedszkole spontanicznie tworzy krótsze i dłuższe wypowiedzi językowe. Konstruuje zdania poprawne pod względem gramatycznym i logicznym, zachowując chronologię, trafnie oddając zamierzone znaczenie. Zwykle poprawnie wypowiada wszystkie głoski. Świadomość językowa pozwala mu na opanowanie umiejętności czytania i pisemnego przekazywania prostych komunikatów.

Nauczyciel stwarza sprzyjające warunki do rozwoju językowego dzieciom np. wówczas, gdy:

- wykorzystuje codzienne sytuacje do indywidualnego słownego kontaktu z dzieckiem;
- będąc w interakcji z dzieckiem, stara się utrzymać kontakt wzrokowy, jasno wyrażając zainteresowanie tym, co dziecko pokazuje lub mówi;
- skupia się na treści przekazu dziecka, a nie na formie;
- potrafi poczekać na odpowiedź dziecka;
- obserwuje dzieci i opisuje to, co robią, np. „Narysowałeś duży dom z czerwonym dachem. O, z komina leci dym. Ciekawe, kto mieszka w tym domu?”;
- aranżuje sytuacje rozmowy w grupie (np. w kręgu), gdzie wprowadza zasadę naprzemienności mówienia, czekania na swoją kolej, słuchania innych, zadaje pytania otwarte, prowokujące do dłuższych wypowiedzi („Jak myślicie, do czego służy ten przedmiot?”, „Co widziałeś na spacerze, co cię zaciękało?”);
- rozwija twórcze podejście do języka przez towarzyszenie dzieciom w tworzeniu rymów, żartów językowych, zachęcanie ich do wymyślania nowych zakończeń znanych bajek, opowiadania własnych historii;
- rozwija zainteresowania książkami przez regularne czytanie wierszy, opowiadań, legend itp. całej grupie, małej grupce lub jednemu dziecku;
- rozwija zainteresowania czytaniem przez odpowiadanie na ciekawość dzieci dotyczącą znaków i napisów w bliższym i dalszym otoczeniu.

Szczególnym aspektem rozwoju językowego jest gotowość do nauki czytania i pisania. Dziecko osiąga tę gotowość w sposób naturalny, obcuując ze słowami i znakami w trakcie pobytu w przedszkolu. Zadaniem nauczyciela jest stworzenie codziennych sytuacji edukacyjnych, w których dzieci mają motywację do rozpoznawania znaków i symboli do komunikowania się z innymi w formie pisemnej, a także prowadzenie ku właściwie dobranym i umiejętnie prowadzonym zabawom językowym. Rozwijanie gotowości do czytania i pisania jest procesem, który trwa od początku pobytu dziecka w przedszkolu, jest też procesem indywidualnym – może mieć różny przebieg i tempo.

Osiągnięcie gotowości do pisania wymaga rozwijania koordynacji wzrokowo ruchowej i sprawności manualnej dziecka. Powinno to dziać się poprzez zabawy wzmacniające stawy, mięśnie dłoni i kształtujące ogólną sprawność grafomotoryczną (takie jak: lepienie, nawlekanie, malowanie palcami, kalkowanie różnych wzorów, kreślenie w powietrzu znaków i odwzorowywanie ruchów pisarskich, pisanie po śladzie na piasku). Nie rekomendujemy pisania w liniaturze ani ćwiczenia pisania poszczególnych liter czy wyrazów.

Obszar matematyczny: „Odkrywam matematykę wokół siebie”

Dzieci rozwijają swoje kompetencje matematyczne w trakcie zabawy i aktywności o różnym charakterze. Nauczyciel pomaga dzieciom to odkryć i zrozumieć. Dodatkowo wspólnie z nauczycielem dzieci mogą np. zastanawiać się: jak sprawdzić, kto jest wyższy, a kto niższy, co jest dalej, a co bliżej, co jest cięższe, a co lżejsze, kto ma bliżej, a kto dalej, co jest droższe, a co tańsze; badać, jak zmierzyć drogę, jak odmierzyć pojemność płynu, jak wyznaczyć upływ czasu; szacować, ile potrzeba pieniędzy na zakupy w sklepie, jak podzielić truskawki, żeby starczyło dla wszystkich.

Nauczyciel pomaga dzieciom rozwijać ich kompetencje matematyczne wówczas, gdy:

- wykorzystuje różne sytuacje codzienne do doświadczania matematyki, np. dobieranie się w pary lub grupy, przeliczanie, ustawianie krzeseł, stolików, rozdzielanie przyborów, odliczanie patyczków, układanie klocków;
- pomaga dzieciom zauważyć, że matematyka jest wszędzie – w przyrodzie, plastyce, technice, języku, muzyce, ruchu; matematyka to rytm, sekwencje, symetria, regularność, kolejność, liniowość, cykliczność;
- zachęca do odkrywania matematyki podczas spacerów, np. odkrywania symetrii, rytmu, regularności, poszukiwania skarbów według wskazanych cech przedmiotów, mierzenia odległości, obwodu drzewa, wyznaczania kierunku;
- wprowadza różne sposoby prezentacji myślenia matematycznego u dzieci, np. za pomocą rysunku, schematu;
- zachęca do korzystania z gier i zabaw matematycznych oraz projektowania własnych.

Obszar przyrodniczy: „Odkrywam przyrodę i dbam o nią”

Odkrywanie przyrody jest doświadczeniem codziennym, ponieważ dzieci przebywają na powietrzu każdego dnia, a przynajmniej raz w tygodniu te pobyty są dłuższe, co stwarza możliwość bardziej pogłębionego badania przyrody.

Dzieci spontanicznie interesują się materiałami i zjawiskami przyrodniczymi: wodą, światłem, ruchem powietrza, roślinami i zwierzętami. Przyroda pobudza nie tylko intelekt dziecka, jego zdolności do uważnej obserwacji i formułowania wniosków, ale również emocje, rozwija wrażliwość na piękno, uczy uważności na świat, kształtuje postawę odpowiedzialności za otoczenie, w tym środowisko naturalne.

Obszar techniczny: „Poznaję technikę przez działanie”

Dzieci ujawniają zainteresowania konstrukcyjne. Chętnie sięgają po klocki, z których budują konstrukcje. Samodzielnie organizowane zabawy konstrukcyjne są obszarem rozwoju twórczości konstrukcyjnej dzieci. Oprócz organizowania sytuacji, w których dzieci mają możliwość samodzielnie konstruować, dzieci potrzebują doświadczać także wsparcia ze strony nauczyciela poprzez organizowanie zadań konstrukcyjnych, takich jak:

- odtwarzanie konstrukcji na podstawie obserwowanego wzoru i wzoru odtwarzanego z pamięci;
- konstruowanie budowli z uwzględnieniem warunków, np. pokazując dzieciom laleczkę, możemy je poprosić o stworzenie dla niej łóżka. Rozmiar lalki może być warunkiem konstrukcyjnym, analogicznie można prosić dzieci o stworzenie bramy dla zwierząt czy mostu dla samochodu;
- eksperymentowanie z konstrukcją – stopniowo usuwając klocki i przesuując pozostałe, możemy sprawiać, że konstrukcja będzie nadal stabilna przy mniejszej liczbie klocków.

Obszar cyfrowy: „Przygotowuję się do bezpiecznego funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym”

Współczesna rzeczywistość cyfrowa jest nieodłącznym elementem życia społecznego, a dzieci od najmłodszych lat stykają się z różnego rodzaju technologią – zarówno w domu, jak i w przestrzeni publicznej. Dlatego już w przedszkolu trzeba przygotowywać dzieci do odpowiedzialnego, krytycznego i bezpiecznego funkcjonowania w świecie cyfrowym. Obszar ten nie ogranicza się jedynie do wprowadzania dzieci w sposób działania urządzeń elektronicznych, lecz obejmuje także edukację z zakresu higieny cyfrowej, świadomości zagrożeń internetowych oraz rozwijania podstawowych kompetencji medialnych.

Obszar artystyczny: „Odbieram i tworzę sztukę”

Edukacja artystyczna w przedszkolu opiera się na stałej dostępności bogatego środowiska twórczego oraz uważnej, partnerskiej obecności nauczyciela. Dziecko wybiera materiały, decyduje o formie wypowiedzi, tworzy i prezentuje własne prace, a także wraca do nich w kolejne dni, pogłębiając zamysł i umiejętności. Zadaniem nauczyciela jest zapewnienie warunków, w których proces ma pierwszeństwo przed szybkim efektem, a kontakt ze sztuką – własną, rówieśniczą i uznanych twórców – stanowi codzienny kontekst działania, rozmowy i refleksji.

Obszar ruchowy: „Rozwijam się w ruchu i dbam o zdrowie”

Aktywność fizyczna dziecka jest nie tylko sposobem na zaspokojenie potrzeby ruchu, ale stanowi fundament wszechstronnego rozwoju, obejmującego sferę poznawczą, emocjonalną, społeczną i zdrowotną. Ruch w wieku przedszkolnym pełni funkcję stymulującą rozwój całej osobowości dziecka, sprzyjając jego integracji sensorycznej, sprawności motorycznej oraz zdolnościom adaptacyjnym.

Rozwojowi kompetencji ruchowych dzieci sprzyjają np. zabawy ruchowe na świeżym powietrzu lub w sali, codzienne spacerunki i wycieczki, a także ćwiczenia sportowe i gimnastyczne. Istotne znaczenie mają również zajęcia rytmiczne i taneczne, które łączą rozwój sprawności fizycznej z koordynacją słuchowo-ruchową oraz poczuciem rytmu, wpływając korzystnie na harmonijny rozwój dziecka. Wykorzystywanie sprzętu terenowego czy gier zespołowych pozwala dodatkowo kształtować kompetencje społeczne, takie jak współpraca, przestrzeganie zasad i odpowiedzialność za innych uczestników zabawy.

Doświadczenia edukacyjne

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego po raz pierwszy obejmuje listę wymagań dotyczących jedenastu doświadczeń edukacyjnych. Poprzez udział w różnych wydarzeniach i inicjatywach dzieci mogą budować swoją wiedzę, opierać ją na własnych spostrzeżeniach i przemyśleniach, wzmacniać swoją sprawczość i przekonanie o własnej skuteczności oraz rozwijać kompetencje fundamentalne i przekrojowe (poznawcze, społeczne i osobiste).

- 1) Dziecko co najmniej raz w każdym roku jest odbiorcą sztuki: słucha koncertu, ogląda przedstawienie teatralne, odwiedza muzeum czy teatr.
- 2) Dziecko w każdym roku prowadzi i dokumentuje obserwacje przyrody.
- 3) Dzieci, pracując w grupie, w każdym roku wysiewają i uprawiają warzywa, zioła lub kwiaty.
- 4) Dzieci, pracując w grupie, w każdym roku przygotowują wspólne wyjście i biorą w nim udział.
- 5) Dzieci, pracując w grupie, w każdym roku odgrywają uzgodnioną z innymi dziećmi rolę w przygotowaniu i realizacji występu lub spotkania społeczności lokalnej, np. z okazji Dnia Babci i Dziadka, na obchodach święta narodowego, na pikniku rodzinnym.
- 6) Dziecko w każdym roku uczestniczy w wydarzeniu promującym zdrowy styl życia, np. w przedszkolnych zawodach sportowych.
- 7) Dzieci, pracując w grupie, w każdym roku prezentują innym swoją wiedzę lub efekty wspólnych działań, np. w formie plakatu, wystawy, kroniki.

- 8) Dzieci przynajmniej raz w trakcie edukacji przedszkolnej przez minimum 10 kolejnych dni tworzą z wykorzystaniem różnych materiałów, w tym z odzysku, własne zabawki w miejsce zabawek tradycyjnych.
- 9) Dzieci, pracując w grupie, przynajmniej raz w trakcie edukacji przedszkolnej przygotowują makietę wybranej przestrzeni, np. najbliższej okolicy, miasta przyszłości.
- 10) Dzieci, pracując w grupie, przynajmniej raz w trakcie edukacji przedszkolnej planują i podejmują działanie na rzecz innych, np. młodszych dzieci, osób starszych.
- 11) Dzieci przynajmniej raz w trakcie edukacji przedszkolnej planują i robią w grupie zakupy w sklepie.

Realizacja podstawy programowej wychowania przedszkolnego – lista pytań pomocniczych dla nauczycielek i nauczycieli

Pytania dotyczą różnych obszarów, w których dzieci w przedszkolu rozwijają swoje kompetencje. Nawiązują do celów wychowania przedszkolnego, zadań przedszkola oraz organizacji środowiska edukacyjnego w taki sposób, żeby dzieci mogły rozwijać kompetencje fundamentalne (językowe, matematyczne, cyfrowe, ruchowe) i przekrojowe (poznawcze, społeczne, osobiste) oraz budować swoją sprawczość.

Lista pytań nie jest zamknięta. Warto, żeby każdy nauczyciel uzupełnił ją o pytania, które są dla niego istotne oraz pomocne, z jednej strony w monitorowaniu i okresowej ocenie pracy z dziećmi, z drugiej – w doskonaleniu i poszukiwaniu nowych metod wspierania całościowego rozwoju dzieci.

Organizacja dnia

- 1) W jaki sposób organizuję przestrzeń i harmonogram dnia, żeby dzieci zdobywały doświadczenia w **każdej** sferze rozwoju: poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej?
- 2) Czy w moich działaniach widać, że doceniam rytm dnia i wspólnie z dziećmi realizuję ustalone aktywności, takie jak omówienie planu i podsumowanie dnia, przygotowanie i spożywanie posiłków, pobyt na świeżym powietrzu, odpoczynek, swobodna zabawa, porządkowanie sali?
- 3) Czy codziennie wychodzę z dziećmi na świeże powietrze, a przynajmniej raz w tygodniu ten pobyt jest dłuższy niż godzinę?
- 4) Ile czasu w ciągu dnia przeznaczam na swobodną zabawę dzieci?
- 5) W jaki sposób dzieci mogą zaspokajać swoją potrzebę odpoczynku i relaksacji zmysłów?

Kreowanie i wykorzystywanie przestrzeni

- 1) Jakie moje działania świadczą o tym, że kształtuję i wykorzystuję przestrzeń przedszkola wewnątrz budynku, żeby rozwijać ciekawość i zainteresowania dzieci oraz wzmacniać ich dobrostan?
- 2) Jakie moje działania świadczą o tym, że wykorzystuję przestrzeń przedszkola na zewnątrz budynku, żeby rozwijać ciekawość i zainteresowania dzieci oraz wzmacniać ich dobrostan?

- 3) Jak często pozwalam dzieciom, żeby uczyły się przez doświadczenie i pracę z prawdziwymi przedmiotami, np. przez obserwowanie, dotykanie, manipulowanie, porównywanie, przekształcanie, poszukiwanie nowych zastosowań i funkcjonalności?
- 4) W jaki sposób pozwalam dzieciom zdobywać i doskonalić sprawność w zakresie motoryki małej?
- 5) Jakie podejmowane przeze mnie działania sprzyjają wzmocnieniu koncentracji dzieci i budowaniu wspólnego pola uwagi (wzrokowej i słuchowej)?

Kompetencje fundamentalne i przekrojowe

- 1) Czy każdego dnia czytam dzieciom (a okazjonalnie z dziećmi)?
- 2) W jaki sposób umożliwiam dzieciom odkrywanie zjawisk matematycznych (policzalności i mierzalności obiektów, możliwości ich klasyfikowania, wykonywania czynności dodawania i odejmowania)?
- 3) Czy wykorzystywane lub tworzone przeze mnie karty pracy są odpowiedzią na zainteresowania dzieci i mają wyłącznie charakter uzupełniający?
- 4) Czy zgodnie z potrzebami dzieci pomagam im poznawać dziedzictwo kulturowe i język swojego regionu?
- 5) W jaki sposób rozwijam zainteresowania dzieci językiem obcym nowożytnym i wzmacam ich chęć poznawania innych kultur?
- 6) Czy zapoznaję dzieci z możliwościami wykorzystania technologii cyfrowej w ścisłym powiązaniu z działaniami edukacyjnymi, a nie jako formy biernej rozrywki?
- 7) Jakie momenty w ciągu dnia pomagają dzieciom kształtować nawyki dbania o własne zdrowie i rozwijać sprawność ruchową?
- 8) Czy pozwalam dzieciom, żeby samodzielnie poszukiwały i testowały rozwiązania napotkanych trudności?
- 9) Jak pomagam dzieciom w rozwijaniu umiejętności rozumienia, nazywania i regulowania własnych emocji oraz odczytywania emocji innych ludzi?
- 10) Jakie stwarzam warunki do budowania więzi i interakcji między dziećmi oraz poczucia przynależności do grupy, przy jednoczesnym poszanowaniu dziecięcej różnorodności (zgodnie z zasadą „wszystkie dzieci są ważne – każde dziecko jest inne”)?
- 11) Czy systematycznie tworzę sytuacje edukacyjne budujące wrażliwość estetyczną i umiejętność wyrażania siebie w różnorodny sposób (za pomocą ruchu, muzyki, tańca, śpiewu, działań teatralnych, plastycznych, konstruowania modeli)?

- 12) Czy zachęcam dzieci do samodzielnej eksploracji przyrody i wspieram je w podejmowaniu działań na jej rzecz?
- 13) Czy tworzę dzieciom warunki do odkrywania techniki i zapewniam im stały dostęp do materiałów konstrukcyjnych i narzędzi?

Relacje z dziećmi

- 1) Co świadczy o mojej gotowości do uważnego słuchania dzieci i budowania z nimi relacji opartej na szacunku i zaufaniu?
- 2) Czy staram się, żeby każde dziecko uczestniczyło w rozmowie i dzieliło się z innymi swoimi opiniami, doświadczeniami, zainteresowaniami, odkryciami?
- 3) Jak często zdarza mi się realizować pomysły dzieci?
- 4) Czy udaje mi się zachęcać dzieci do refleksji na temat ich własnych działań?
- 5) Czy stwarzam warunki do tego, żeby dzieci uczyły się od siebie nawzajem?

Relacje z rodziną

- 1) Jak często rozmawiam z rodzicami dziecka i wymieniam się z nimi spostrzeżeniami na temat zainteresowań, postępów i potrzeb ich dziecka?
- 2) Czy podejmuję wysiłki, żeby rodzice lepiej rozumieli, jak ważna jest higiena cyfrowa, np. uwrażliwiam ich na ryzyka związane z nadmierną ekspozycją dzieci na ekrany, z dostępem do treści, które nie są dopasowane do wieku dzieci?
- 3) Jakie moje działania pozwalają rodzinie współuczestniczyć w edukacji dzieci?